

REJTŐZKÖDŐ ÉRTÉKEINK – HELYI HAGYOMÁNYOK, SZELLEMI, ANYAGI ÉS KULTURÁLIS ÉRTÉKEK FELTÁRÁSA ÉS NYILVÁNOSSÁGRA HOZATALA KISKÖZÖSSÉGEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL

című mintaprojekt eredményeit összefoglaló kiadvány

Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás
EFOP-1.3.1-15-2016-00001

SZÉCHENYI 2020



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

**REJTŐZKÖDŐ ÉRTÉKEINK – HELYI
HAGYOMÁNYOK, SZELLEMI,
ANYAGI ÉS KULTURÁLIS ÉRTÉKEK
FELTÁRÁSA ÉS NYILVÁNOSSÁGRA
HOZATALA KISKÖZÖSSÉGEK
EGYÜTTMŰKÖDÉSÉVEL**

**című mintaprojekt eredményeit
összefoglaló kiadvány**

**Cselekvő közösségek – aktív közösségi
szerepvállalás
EFOP-1.3.1-15-2016-00001**

SZÉCHENYI 



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A mintaprojekt megvalósításának helyszíne:



Projektgazda:

TEMI Móricz Zsigmond Művelődési és Ifjúsági Ház
Alapítványa, 4400 Nyíregyháza, Rákóczi u. 18-20.

email: temimoricz@gmail.com

honlap: www.temimoricz.hu

Facebook: <http://facebook.com/temimoricznyh>

Telefon: 704330279

Partnerek:

Sóstói Múzeumfalu, 4431 Sóstófürdő, Tölgyes u. 1.

Telefon:42/479-704, 500-552, Fax:42/479-704

E-mail: info@muzeumfalu.hu

honlap: <http://muzeumfalu.hu>

VOKE Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár

4400 Nyíregyháza, Toldi u. 23.

Telefon: 06-42/504-491

fax: 06-42/504-490

mobil: 06-30/218-1021

e-mail: vmh@t-online.hu

honlap: www.okevmh.hu

TARTALOM

BEVEZETŐ	4
A mintaprojekt bemutatása	10
<i>Néhány szó Nyíregyházáról, és környékéről</i>	10
<i>A probléma, amire a mintaprojekt épült</i>	11
<i>A megvalósító szervezetek, intézmények bemutatása</i>	13
<i>A mintaprojekt céljai</i>	15
<i>Célcsoportok</i>	16
<i>A mintaprojekt tevékenységei</i>	19
A tevékenységek leírása, menete	19
<i>Tapasztalatok, további adaptációs szempontok, javaslatok</i>	25
<i>A projekt eredményei, hatása</i>	30
Zárszó gyanánt... ..	35
Illusztrációs lista:	36

BEVEZETŐ

„Egy nagy darab nemzeti történelem a Nyírség. Itt pusztult el a legtöbb régi uraság, itt váltotta fel a régi helyét a legjobb, legmagyarabb, legderekabb új birtokos osztály, itt nem vágatta ki a kőrifát az új gazda, mert a régi szeretett alatta üldögelni, a komondorok szinte érthető magyar nyelven ugatják a holdat, és a keréknyomban ugyanaz a magyar nap ragyog, mint a Tisza vizében. Mintha a levegőnek, a homoknak, a szélnek, a víznek, a legelőnek volna itt olyan varázsa, hogy vadmagyarrá lesz az is, akinek az apja még nem tudott magyarul. Daliás zsidók és selyemruhás szlávok vére keveredett a honfoglalók vérével. Muzsikus cigányok régi nótákat játszanak az ablak alatt, míg a csecsemő a világra jön. Fűben, fában, falevélben az elmúlt szép, régi magyar világ; a kenyérnek illata, a víznek folyása, a hosszú őszi esőnek kopogása, a télnek jószaga, a falusi harangok hangja: az apákra, az ősökre emlékeztet, akiknek hagyományait szent tiszteletben tartják e tájon.”

Krúdy Gyula, Nyíregyháza nagy szülőtte írta e nemesveretű sorokat „Magyar tájak” c. kötetében. Hogy mennyire volt igaza? Mennyire vonatkoztathatunk el attól, hogy itt született, ebben a városban járt iskolába, hogy művészi szemmel és lélekkel látta a világot és emiatt kicsit talán túlzásokba is esett?

Aki az ország másik végéből, átutazóban jár erre, vagy csak pár napot tölt el itt, már annak is feltűnhet ezen táj és város egyedülálló mivolta a magyar városok, tájak sokszínű szöttezésében. Alföldi a táj, alföldi a város, de már látótávolságban vannak a zempléni hegyek, a tokaji hegy, sőt a Kárpátok vonulata is. A homok, a szél különös tájformákat alakított ki, nem egyhangú lapos a táj, mint az Alföld nagy

részén, hanem dombokkal, völgyecskékkel szabdalt. A nagy mocsarak többségét lecsapolták, de még mindig számos tó, tavacska, mocsár rejtezik akár Nyíregyháza közepén is, de a külterületeken még nagyobb számban.



1. Nyírségi táj Oros határában

Maga a város nem rendelkezik túl sok régi műemlékkel, viszont a XIX-XX. század fordulójáról származó, szecessziós, polgári ízlést felmutató, mives épületekkel, régi hangulatú utcákkal annál inkább. A boldog békeidők hangulata nemcsak ezen épületeken keresztül, de Sóstófürdő műemlékein keresztül, a Múzeumfalun, és a Jósa András Múzeumon keresztül is megérinti a látogatót. Rengeteg a szép fasor, a zöldterület a városon belül is, számos köztéri szobor, park gyönyörködteti a szemet és a lelket.



2. A szépség sokszor csak akkor válik láthatóvá, ha lehajolunk hozzá... – régi sírkereszt a Sóstói Múzeumfaluban

A múlt megbecsült értékei mellett a modern Nyíregyháza és számos értékkel, turistacsalogatóval, látványossággal szolgál az ide látogatóknak. Az Állatpark nemzetközi hírű, híres kulturális élete, színháza, fesztiváljai, mint pl. a Vidor fesztivál. Számos közösség, civil szervezet működik aktívan a városban. Az itt lakók büszkék városukra.

Visszatérve Krúdy 80 éve leírt soraira, azokat az azóta eltelt lassan egy évszázad értékeivel lehetne és kell is kiegészíteni.



3...vagy ha éppen felnézünk rá – puttók a Benczúr tér egyik szecessziós házában

2018-ban néhány kulturális intézmény, civil szervezet és lelkes magánszemély vállalkozott arra, hogy elkezdje összegyűjteni ezeket Nyíregyházára és környékére jellemző múltbeli és jelenbeli értékeket, közösségi munkával, egymást segítve, bátorítva, kicsit szubjektív módon is, az alábbi szempontok alapján: mi a fontos a nyíregyháziaknak, mire büszkék, mi az, ami érték, de kevésbé ismert és méltó a megörökítésre és mi az, amit a város iránt érdeklődő hazai honpolgár és világutazó számára is érdemes bemutatni. Mindezt egy mintaprojekt keretében, a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás EFOP-1.3.1-15-2016-00001” központi projekt pénzügyi és szakmai támogatásával terveztük megvalósítani.

Néhány hónap alatt természetesen nem lehet megváltani a világot, nem lehet minden értéket összegyűjteni és közzétenni. Tevékenységünkkel az alapokat tettük le, a további fejlesztések reményében. A TEMI Móricz Zsigmond Művelődési és Ifjúsági Ház Alapítványa, (közművelődési intézmény), mint a projektgazda, az őt segítő és szakmailag támogató Sóstói Múzeumfalú, a VOKE Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár, számos civil szervezet és intézmény számára az aktív munkára kb. 7 hónap állt rendelkezésre. A projekt maga 2017. november 17-én indult, december közepére elkészült a szakmai terv, amelyet 2018. januárjában fogadtak el, ennek alapján az érdemi munka 2018. februártól-márciustól indult. A tavasz folyamán közösségépítő rendezvényeken, programokon szólítottunk meg közösségeket, intézményeket, magánszemélyeket. Kialakítottuk az értékelés módszertanát, közzétettük a kérdőíveket. Nyár elején elindult az aktív értékgyűjtés, amihez a közösségeknek, magánszemélyeknek, szakmai, technikai segítséget is nyújtottunk. Szeptember 15. volt a következő fordulópont, eddig adtunk határidőt az értékek beküldésére. Az eredeti koncepció az volt, hogy folyamatosan értékelünk, és kiválogatjuk, hogy mely értékek kerüljenek majd bemutatásra, ezen időközben változtatni kellett. Ugyanis úgy döntöttünk, minden beérkező ajánlást bemutatunk, hiszen a beérkező ajánlatok túlnyomó többsége magas színvonalú, önmagában is megálló volt. Facebook-oldalunkon folyamatosan hirdettük a projektet, és időről-időre közzétettünk néhány beérkező ajánlást is.

Felvettük a kapcsolatot a helyi „hivatalos” Értéktárral is, hogy a későbbiekben mi is tudjunk ajánlásokat nyújtani a számukra.

2018. szeptember közepére elkészült az internetes felület, ahova feltöltöttük a beérkezett ajánlásokat. A legszebb fotókból kiállítást rendeztünk.

Felvettük a kapcsolatot helyi geocachinget űző lelkes fiatallal is, akik remélhetően egy hosszabb engedélyezési eljárást követően ajánlásaink alapján újabb geocaching pontokat hoznak létre.

Projektünket egy kirándulás zárta 2018. szeptember 29-én, a program egyik nagy „felfedezettjéhez”, Magyarország vélelmezhetően legnagyobb kunhalmához, az Őr-halomhoz.



4. Kilátás az Őr-halomról

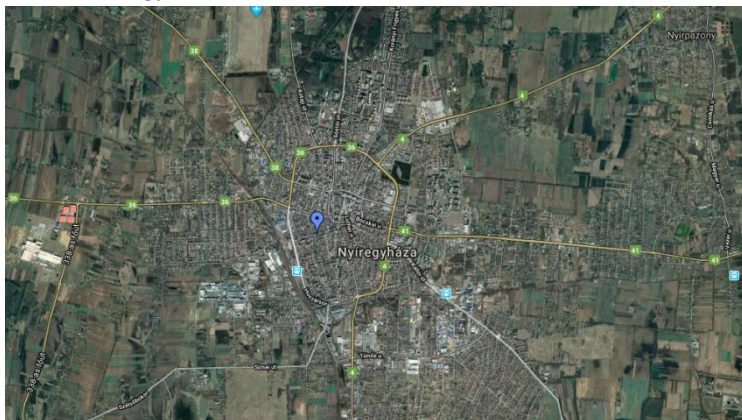
Dióhéjban ennyi az elmúlt néhány hónap története. Jelen kiadványban ennek a folyamatnak néhány elemét szeretnénk részletesebben bemutatni, megosztani néhány módszertani

„titkot”, tapasztalatot, hogy ezzel is segítséget nyújtsunk hasonló, értékfeltáró programok megvalósításához.

A MINTAPROJEKT BEMUTATÁSA

NÉHÁNY SZÓ NYÍREGYHÁZÁRÓL, ÉS KÖRNYÉKÉRŐL

Nem szeretnénk száraz statisztikai tényekkel untatni a kedves olvasót, hiszen erről a hivatalos kiadványokban, az interneten bőven talál adatokat. Elég talán annyit mondani, hogy Nyíregyháza az Észak-Alföld harmadik legnagyobb városa, dinamikusan fejlődő megyeszékhely. A Nyírség fővárosának is mondják. Jellegzetes alföldi településszerkezettel, körúttal és hosszú, egyenes utcákkal rendelkezik.



5. Nyíregyháza műholdfelvételen

Számos, a szemnek is kedves műemlékkel büszkélkedik történelmi belvárosa, meglepően sok a szépen karbantartott park, zöldterület, természetvédelmi terület. A külterületen is több horgászto, vízfelület található. Turisztikai központja az

északi részén a több évszázados múltra visszatekintő tölgyerdőben található Sóstógyógyfürdő, számos turistacsalogató, magas színvonalú intézménnyel: élményfürdő, strand, Sóstói Múzeumfalu, Állatpark. Városunk járási központ is, több kisebb-nagyobb, helyi és országos értékkel egyaránt gazdagon ellátott község veszi körül.

Lakóinak nemzetiségéből kiemelnénk a magyar többség mellett a tirpák, szlovák származású, valamint a roma kisebbséget is. Régebben jelentős volt a zsidó vallásúak száma is.

A PROBLÉMA, AMIRE A MINTAPROJEKT ÉPÜLT

„Az idegen szép...minden ami távoli, az jóval izgalmasabb mint ahol élünk...ismerjük meg távoli tájakat, ízeket, embereket...”. nem tagadható, hogy ez a hozzáállás Magyarországon még mindig uralkodó. Köszönhető ez talán annak is, hogy évtizedekig el voltunk zárva a nagyvilágtól, külföldi, főként nyugati országokba csak kevesen tudtak eljutni. Ezért ami nem hazai, hanem külföldi, sok esetben nem megalapozott előnyt élvezett. Más tájak, országok megismerése természetesen nem kárhozthatandó. Azonban ez sokszor azzal jár, hogy egy nagyobb településen, vagy járásban élő ember gyakran saját szűkebb páttriája értékeivel, hagyományaival sincsen tisztában. Ezzel a projekt tervének kialakításánál és természetesen előtte is sokszor szembesültünk. Pl. talán 20 nyíregyházi emberből ha egy volt tisztában azzal, hogy Nyíregyháza közigazgatási területén egy őskori épített emlék (Ór-halom, kunhalom) található, még hozzá talán a legépebb és legnagyobb Magyarországon. Vagy hol volt Nyíregyháza középkori temploma, mi maradt belőle. Vagy néhány kilométerre a várostól Nyírtura vagy Nyírpazony templomcskája gótikus építészeti emlékeket rejt. Vagy hogy a városban található egy természetes állapotú

mocsár, gazdag élővilággal (Igrice-mocsár). És sorolhatnánk még a példákat...



6. A közeli, nyírturai ref. templom gótikus kapuja (1488)

Így sok ember úgy éli az életét, hogy ezekkel a helyi értékekkel nincsen tisztában, azokat talán sosem látta, azokról sosem hallott. Mindezen ismeretek felszínességének, vagy éppen hiányának konkrétan, kézzelfogható módon nincs negatív hatása: ettől nem lesz kisebb a GDP, nem lesz kevesebb a munkahely, stb. A negatív hatás áttételes módon, elsősorban nem gazdasági-fiskális területeken mutatkozik meg. Ha a hiányos ismeretekkel rendelkező lakos beletörődik abba, hogy lakhelye egy „unalmas, szürke alföldi város” úgy

ez kihathat távlati céljaira, motiváltságára: pl. könnyebben elvándorolhat, nem tudja megvédeni saját lakóhelyének érdekeit a releváns konfliktusokban, kihathat komfortérzetére, testi-lelki jóllétére, társadalmi, mikróközösségi létére, demokratikus jogainak gyakorlására is. Ezzel párhuzamosan viszont vannak olyan helyi, lelkes lokálpatriótákból, lakosokból álló baráti társaságok, kisközösségek, vagy éppen formális közösségek, egyesületek, amelyek különféle területen (kultúra, hagyományőrzés, túrázás, természetvédelem, stb.) működnek, a saját vagy tágabb szakterületük helyi értékeivel tisztában vannak. Ezek a közösségek azonban ritkán találnak egymásra, kiadványaik, munkájuk dokumentációja kevés embert ér el. A közösségek együttműködésének hiánya nem összehangolt, egymásnak akár ellentmondó fejlesztésekben, programokban nyilvánulhat meg, az elszigetelt programoknak kisebb a megszólító ereje, hosszú távú hatása. Ebből következően nincs olyan egységes fórum, ahol ezek a helyi értékek mintegy bemutatásra és dokumentálásra, megőrzésre kerülhetnek.

A MEGVALÓSÍTÓ SZERVEZETEK, INTÉZMÉNYEK BEMUTATÁSA

A projektgazda a TEMI Móricz Zsigmond Művelődési és Ifjúsági Ház Alapítványa volt. Szakmai, segítő együttműködő partnerek voltak a Sóstói Múzeumfalú, valamint a VOKE Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár.

A Művelődési Ház nagy hagyományokkal rendelkező közművelődési intézmény, amely civil szervezeti formában működik. Kulturális, művészeti, ifjúságsegítő, tehetséggondozó, felnőttoktatási tevékenységén kívül valósított meg már alternatív reintegrációs munkaerő-piaci programokat is, bevonva a hátrányos helyzetű célcsoportot a

művelődési, oktatási, szakképzési tevékenységekbe. Jelentős tapasztalattal rendelkezik nagyobb szabású kulturális és művészeti rendezvények megvalósításában, határon átnyúló fesztiválok rendezésében. Az országban az elsők között valósítottak meg olyan projekteket, amelyek a hagyományos közművelődési feladatokon túl a valamely hátránnyal élő, a társadalmi kirekesztést elszenvedő csoportok társadalmi integrációját tűzte ki célul, a közművelődés új módszereinek, fogásainak alkalmazásával. Számos HEFOP, majd TÁMOP-projekt megvalósításában vettek részt, és ezen programokban való részvételükkel jelentős módszertani tapasztalatokat szereztek.

A Sóstói Múzeumfaló országos híró szabadtéri múzeum, amely jelentős látogatószámmal rendelkezik és komoly múzeumpedagógiai feladatokat is felvállal és ellát. Projektünkben az erős szakmai és tudományos háttérrel adta.

A VOKE Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár feladata elsősorban – könyvtárként- az értékfeltárást elősegítő tájékoztatói, könyvtári szolgáltatási feladatok ellátása volt.

Egyéb partnerek voltak:

- **Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület, Nyíregyháza**
Kulturális, közösség-szervező, művelődési és kulturális programokat szervező egyesület. Célja a Móricz Zsigmond emlékének ápolása mellett a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárban színvonalas kulturális, ismeretterjesztő, helyi érték feltáró programok, rendezvények szervezése.

- **Nyíri Amatőr és Független Filmesek Egyesülete a Kultúráért, Nyíregyháza**

Tömöríti a város és a megye filmes, amatőrfilmes alkotóit, célja többek között értékes filmalkotások elősegítése, és ezek eljuttatása a közönséghez, dokumentumfilm, riport, játék- és kísérleti filmek készítése, magyarországi nemzetiségekkel és a határon túli magyarsággal a kapcsolatok ápolása, helytörténeti, dokumentumriport és portréfilmek segítségével szolgálni a helyi értékek megőrzését.

- **Nyíregyháza Városvédő Egyesület**

Egyesületi szinten felvállalja a helyi hagyományok, kulturális, történeti, történelmi értékek kutatását, feltárását, nyilvánosságra hozását.

A MINTAPROJEKT CÉLJAI

-Nyíregyháza és a környező települések (nyíregyházi járás) rejtett művelődéstörténeti, természeti értékeinek, helyi hagyományainak feltárása és bemutatása helyi közösségek együttműködésével:

- A nem köztudomású, és éppen ezért veszélyeztetett helyi értékek felkutatása értékfeltárással és közös cselekvéssel, a résztvevők körében kialakított felelős gondolkodással.
- Szektorok közötti együttműködések, munkakapcsolatok kialakítása a közös célok érdekében.
- Az állampolgári részvétel erősítése a lakóhelyi és az azt körbevevő épített vagy természeti örökség

megóvásában.

- A helyi civil szervezetek megszólítása és bevonása a közös cselekvésbe.
- A valamilyen okból hátrányos helyzetű helyi lakosok és etnikai kisebbségek bevonása az értékmegőrző programba, ezzel a társadalmi befogadás elősegítése, a felelősségvállalás és a szolidaritás erősítése.
- A generációk közötti együttműködés motiválása, ifjúsági és időskori kisközösségek, egyének aktív bevonása a tevékenységekbe.
- Az új kommunikációs eszközök, és csatornák (közösségi oldalak, mobiltelefon, videómegosztók, geocaching, stb.) felhasználása a közösségfejlesztési és értékfeltárási tevékenységekben.
- Minél több önkéntes segítő felkeresése és részvételük elősegítése a tevékenységekben.
- A helyi kulturális turizmus fejlesztése.
- A feltárt értékek széleskörű bemutatása a digitális technika és az internet segítségével.

CÉLCSOPORTOK

A projekt célcsoportját elsősorban a Nyíregyházán és a nyíregyházi járásban élő lakosok jelentették. Kiemelten a civil életben aktív fiatal korosztály, valamint az idősödő és nyugdíjas korosztály. További célcsoportok a civil szervezetek, egyházak, oktatási intézmények, természet – és környezetvédelmi szervezetek, szociális célú civil szervezetek, fiatalok és idősek önszerveződő közösségei.

A mintaprojekt megvalósítása során két korcsoportra számítottunk igazán. Az egyik a fiatal, iskolás, és fiatal felnőtt korosztály, amely letterősségével, dinamikájával, fáradhatatlan energiájával motorja lehet minden helyi közösségfejlesztésnek. Nekik általában elég energiájuk és idejük is volt arra, hogy tevékenyen részt vegyenek a helyi közösségi életben, mellé álljanak olyan új ötleteknek, elképzeléseknek, amely a lakóközvet és a településen élők szellemi-fizikai jólétét segíti elő.

A másik éppen az idősebb, a nyugdíjas, vagy 45-50-es korcsoport. Az ő szakmai és élettapasztalatuk, tudásuk, bölcsességük méltó módon volt kiegészítője a fiatalok fent említett pozitív, és a közösségfejlesztésben nélkülözhetetlen tulajdonságainak. Ők általában elég idővel is rendelkeztek ahhoz, hogy részt vegyenek a közösségi életben.

A potenciális célcsoport létszáma a településen megközelítette a 30.000-et.

A projekt megvalósítása során világossá vált, hogy **a nyugdíjas korosztály sokkal nagyobb mértékben szeretne részt venni a helyi közösségek életében**, szeretne bekapcsolódni olyan társadalmi tevékenységekbe, amely különösebb szakképzettséget nem igényelnek, viszont hasznosak, és sikerélményt nyújtanak. A helyi hagyományörzők és lokálpatrióták, valamint civil szervezeti vezetők között is inkább az idősebb korosztályok domináltak. A civil szervezetek segítségére talán a leginkább számíthattunk a megvalósítás során. A valamely hagyományörző, kulturális vagy környezetvédelmi-természetvédelmi célú szervezethez tartozók voltak a legaktívabbak.

A hátrányos helyzetű célcsoportok (romák, fogyatékkal élők) megszólítását és bevonását is az érdekeiket képviselő civil szervezeteken keresztül valósítottuk meg.

Nyíregyháza a nemzetiségek városa is egyben, hisz a roma kisebbség mellett élnek itt szlovákok (hagyományos kifejezéssel „tírpákok”) lengyelek, németek, örmények, ruszinok, ukránok. Nem etnikai kisebbségként, hanem felekezetként, de jelentős a hatásuk Nyíregyháza kulturális-szellemi életére a zsidó hitközség múltbéli és jelenbeli tagjainak is. A kulturális sokszínűség jegyében kiemelt figyelmet fordítottunk ezen kisebbségek szellemi-tárgyi örökségének és értékeinek feltárására is.



7. Zsinagóga a Mártírok terén-platánok között.

A MINTAPROJEKT TEVÉKENYSÉGEI

A TEVÉKENYSÉGEK LEÍRÁSA, MENETE

A tevékenységeket a szakmai terv alapján tudtuk megvalósítani.

A tervezés 2017. november 17-től 2018. január végéig tartott. Ebben az időszakban készítettük el a szakmai tervet, bevonva a partnerszervezeteket, és együttműködő szervezeteket a terv kidolgozásába.

2018. március végéig tartott a **megvalósítás első üteme**.



8. Szakmai találkozó a projekt keretében

Megkezdődött a közösség-szervezői, szakmai tevékenység. Első lépésként igyekeztünk minél több szakmai szervezetet és civil szervezetet, valamint magánszemélyt megszólítani, és bevonni őket a projekt jelen és jövőbeni tevékenységeibe. Felkerestük eddigi partnerszervezeteinket, illetve új partnerszervezeteket is megszólítottunk és „ráhangoló” jelleggel 5 kötetlen workshop keretében beszéltük át a szakmai

tervet, illetve gyűjtöttünk ötleteket, javaslatokat az értéktár kialakításához. Véglegesítettük az értéktár felméréshez szükséges kérdőívet.. Nagy érdeklődés és pozitív tettvágy kísérte a kezdeményezést.

A találkozók típusa, témája:

1. Tájékoztató a mintaprojektről művészeti-kulturális civil szervezetek számára.
2. Irányított beszélgetés a művészeti-kulturális civil szervezetek tagjaival a projektben alkalmazott módszertanról, értékek meghatározása, kategorizálása.
3. Kibővített workshop a projekt ajánlott módszertanáról, új résztvevőknek a mintaprojekt rövid bemutatása, majd az ajánlott értékfelmérő kérdőív megbeszélése, értelmezése.
4. Meghívás alapján a nyíregyházi amatőrfilmes találkozón a projekt bemutatása, kérdőívek szétosztása, valamint ötletek, javaslatok felmérése az értéktár tartalmi részével kapcsolatban. (potenciális értékek). Önkéntesek toborzása.
5. Munkacsoportok kialakítása, értékfeltárás konkrét tevékenységével kapcsolatban iránymutatás, tanácsadás, potenciális érték kategóriák szerinti „feladatmegosztás”.

További tevékenységek voltak:

- Sajtófelelős munkatárs kiválasztása, megbízása, aki a helyi sajtóban jól ismert (és elismert) újságíró, nagy kapcsolati hálóval rendelkezik.
- Együttműködési megállapodások megkötése a partnerszervezetekkel, egyeztetések lebonyolítása.
- Internetes felület kialakításának előkészítése, vállalkozó kiválasztása.

- Nem tervezett, de pozitív eredmény, hogy a találkozón felmerült egy nem-formális, de aktív kisközösség, „Nyírvidék örökségkutató kör” megalakításának gondolata, amely magánszemélyekből, lelkes, elkötelezett fiatalokból és nyugdíjasokból áll, akik szívesen vállalták az értéfeltáró munkában való aktív részvételt.

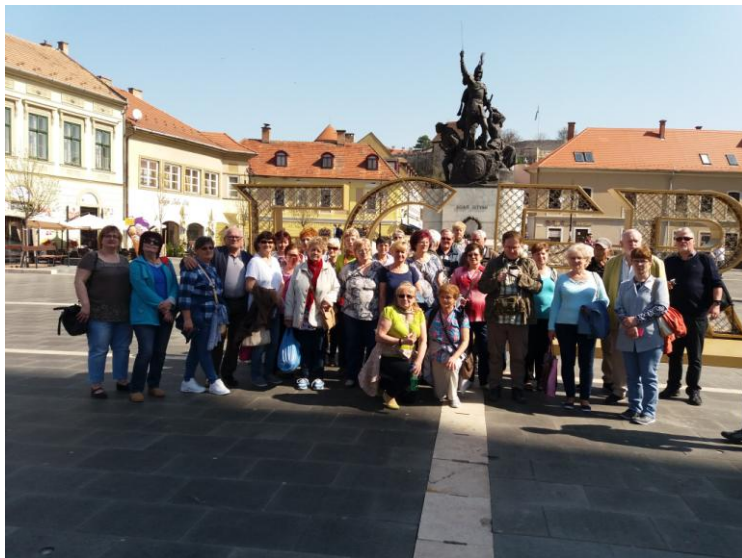
2018. áprilistól június végéig tartott a *megvalósítás második üteme*.

Véglegesítettük az értéfeltáráshoz használt kérdőívet, <https://goo.gl/forms/rrswNl963Ms7qXPN2> és azt megosztottuk facebook-oldalunkon, feltöltöttük honlapunkra, valamint minden résztvevő partnerünket, további civil szervezeteket, hagyományörző közösségeket értesítettünk emailben a kérdőív elérhetőségéről. A kérdőívből nyomtatott formában kb. 200 db-ot osztottunk szét rendezvényeinken, valamint partnerszervezeteinkkel közös rendezvényeken. Így pl. a témába illeszkedően Grandpierre Atilla csillagász, kutató, és Netye Zoltán Pál történész-kutató tartottak előadásokat a régi magyar őstörténetről, valamint épített örökségünk felkutatásáról, megőrzéséről. Ezeket a lehetőségeket is megragadtuk és ismertettük a közönséggel a programot.

Az online és a nyomtatott sajtóban is megjelentek a rendezvénnyel kapcsolatos interjúk, híradások: így a Kelet-Magyarország c. nyomtatott, a szon.hu és a szabolcshirek.hu online lapokban jelent meg felhívás az értékek feltárására.

Segítettük az önszerveződő közösségek kialakítását is, valamint szakmai segítséget nyújtottunk a számukra, találkozók, közösségépítő rendezvények lebonyolításával. Nagy örömeinkre szolgált, hogy megalakult a téma iránt elkötelezett civil szervezeti tagokból, tanárokból,

magánszemélyekből (nem-formális) közösségünk, a Nyírvidék Örökségkutató Kör. A megismerkedés, további együttműködések kialakítása reményében egy napos autóbuszos kirándulást szerveztünk Egerbe.



9. Csapatépítés Egerben

A találkozók témái voltak:

1. Csapatépítő autóbuszos kirándulás Egerbe.
2. Értékfeltáráshoz segítségnyújtás önszerveződő közösségeknek különféle témákban: épített örökségünk, *kulturális örökség, természeti értékek, helyi hagyomány, stb.

3. Technikai segítségnyújtás az értéktárás folyamatában (fotózás, videózás, könyvtári és internetes adatgyűjtés feltételei).

További tevékenységek voltak a második ütemben:

- Együttműködések fenntartása, bővítése.
- Ismeretterjesztő előadások tartása: a magyar hagyományról, az épített örökségről.
- Egyéni kutatómunka, felkészülés helytörténeti, helyismereti témákban, hogy megfelelő segítséget tudjunk adni az értéktárás során.

A harmadik ütem tevékenységei 2018. júliustól a program hivatalos végéig, 2018. októberig tartottak.

Ebben a fázisban fő feladatunk a különféle közösségek, magánszemélyek értéktárás tevékenységének szakmai, valamint technikai segítése volt, valamint nyilvánosságra hoztuk a projekt fő eredményét, az internetes adatbázist. (www.temimoricz.hu oldalon).

Partnerszervezeteink segítségével szakmai tanácsadást nyújtottunk, segítettük a könyvtári, esetlegesen levéltári kutatást egy-egy témában, amelyben komolyabban el kívántak mélyülni az érdeklődők. Rendszereztük a beérkező ajánlatokat, volt ahol még további anyagokat is kértünk, illetve ahol a fotó hiányzott, vagy rossz minőségű volt, ezeket is pótoltuk.

Felvettük a kapcsolatot a helyi geocachinges önkéntesekkel, és két helyszínt (Nádor utca-Serház utca, Nyíregyháza legrégebb utcái – Borbányai rádióadó és múzeum) ajánlottunk a számukra, hogy indítsák el az ilyenkor szokásos geocachinges engedélyeztetési eljárást. Ez még a kiadvány megjelenésekor folyamatban volt.

A program zárásaként 2018. szeptember 29-én egy kirándulást szerveztünk közösségeink tagjainak, az egyik nagy „felfedezettünkhöz”, az Órhalom-hoz.

A beérkezett ajánlásokból válogatva, a legszebb fotókból kiállítást rendeztünk.

Elismerve lelkes munkájukat, a legtöbb ajánlást beküldő szervezetek és magánszemélyek számára könyvjutalmakat adtunk át.

Az alábbi szervezetek, intézmények önkéntesei segítették az értékfeltárást és a projekt megvalósítását:

- Helios Art Fotóklub
- VOKE Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár
- Sóstói Múzeumfalu
- Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár
- Nyíri amatőrfilmesek a kultúráért egyesület
- Pegazus TV
- Nyírség Könyvtár Alapítvány és tanodája
- Horizont Egyesület
- Európa Egyesület
- E-misszió Egyesület
- Regionális Érdekvédelem Alapítvány
- Nyíregyházi Alkotók Klubja
- Váci Mihály Kulturális Központ
- Váci Mihály Kulturális Egyesület
- Váci Mihály Társaság
- Nyíregyházi Városvédő Egyesület
- Mikhi Együttes
- Human-Net Alapítvány
- Jósavárosi Nyugdijas Klub
- Alkotók Városmajori Klubja
- Kertvárosért Egyesület
- Váci Mihály Olvasóklub
- Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület
- A központi projekt mentorai.

TAPASZTALATOK, TOVÁBBI ADAPTÁCIÓS SZEMPONTOK, JAVASLATOK

Önkritikát gyakorolva: a legfőbb tapasztalatunk az volt, hogy az általunk felvállalt, ilyen széleskörű projekt teljes megvalósításához több, minimum 12-de inkább 18 hónap szükséges. Egy ekkor nagyváros, mint Nyíregyháza értékeinek összegyűjtéséhez, bemutatásához számos önkéntesre, anyagi forrásokra, és megfelelő időre van szükség. A projekt maga, a résztvevők, külső szemlélők szerint is sikeres volt, de így, a vége felé mégis maradt bennünk egy kis hiányérzet. Igaz, a tervezéskor sem volt kitérve az a cél, hogy MINDEN értéket összegyűjtünk, bemutatunk, de gondolom tudja a kedves olvasó, milyen a gyűjtőszemély: akit elkap a gépszíj, nehezen tud leállni. MINDENT össze akar gyűjteni és bemutatni. Természetesen, amíg tehetjük, önkéntes munkával, további lelkes lokálpatrióták bevonásával a projekt lezárulta után is folytatni kívánjuk az értékek összegyűjtését és bemutatását. Ez minden hasonló projekten gondolkozó számára tanács: egy ilyen jellegű kezdeményezést szinte soha sem lehet befejezettnek nyilvánítani. Még kisebb településeken is, de főleg a nagyobb városokban újabb és újabb értékek születnek, vagy éppen kerülnek elő. Ezért az javasoljuk, hogy első lépésként csak az értékek egy kisebb körét (pl. építészet, természeti érték, stb.) vonják be a feltárásba és a tapasztalatok birtokában fokozatosan bővítsék a kört.

Másik fontos tapasztalatunk az volt, hogy a program elején szükséges felmérni és igyekezni bevonni mindazokat a személyeket, illetve civil szervezeteket, akik eddig is foglalkoztak valamilyen értékfeltárással a saját szakterületükön: ugyanis a leglelkesebb segítőinket pont ezekben a szervezetekben találhatjuk meg. Ők azok, akik a

leginkább hadra foghatóak, a legpotensebbek. Ne hagyjunk ki egy ilyen szervezetet, személyt sem a kezdeményezésből!

Adjunk meg minden technikai és szakmai segítséget (ahogy mi is tettük pl. adatgyűjtéssel, vagy éppen fényképezőgép kölcsönbe adásával) azoknak is, akik bár nagy tapasztalattal és szakmai tudással rendelkeznek, de idősebbek és nem igazán értik a technikai eszközök használatát. Sokan talán éppen ezért maradnak ki, hiába vannak „kincsek” a tarsolyukban, de megriadnak attól, ha egy internetes felületet, keresőt, emailt kell használni, vagy éppen egy fényképezőgépet helyesen beállítani, hogy jól működjön, és szép képeket készítsen. Számukra akár külön ismeretbővítést is lehet tartani, ahol türelmes szakemberek magyarázzák el a technikai részleteket. Akik nem tudnak jó fotókat készíteni pl. gép hiányában, ott megbízható személy esetében nyugodtan kölcsön lehet adni a szervezet birtokában lévő fényképezőt, vagy pedig egy önkéntes segítsen nekik a fotózásban.



10. Önkénteseink a képzés után olcsó géppel is ilyen szép felvételeket készítettek – Bujtosi- tó

Az értékfeltárást kössük össze más, közösségépítő rendezvényekkel, ahol megismerkedhetnek egymással a résztvevők, barátságok, együttműködések születhetnek: pl. kirándulás, szalonnasütés, ünnepekhez kapcsolódó rendezvények, stb.

Fontos, hogy a feltárt értékeket nyilvánosságra hozzuk, mindenki számára elérhetően; erre a legalkalmasabb az internetes felület.

Civil szervezeteknek ajánljuk, hogy lehetőleg kerüljük el a versengést, a hasonló feladatot végző „hivatalos” intézményekkel: pl. helyi értéktár – bizottságok, múzeumok, könyvtárak, stb. Vegyük fel velük a kapcsolatot, mutassuk be a projektet, alakítsunk ki szakmai kapcsolatokat és igyekezzünk megtalálni azokat a pontokat, amelyek eltérnek az ő tevékenységüktől, és amelyek az ő számukra is plusz értéket jelentenek, más megközelítést, más módszertant, stb. Érzékeltesük azt ezekkel a partnerekkel, hogy a mi munkánk végső soron hozzájárulás a munkájukhoz, a civil szervezetek önkéntes tevékenysége révén, és a közösség számára hasznos tevékenység.

A program reklámozására, bemutatására ragadjunk meg minden alkalmat: más szervezetek rendezvényein, az ő engedélyükkel természetesen, mutassuk be tevékenységünket, használjuk a közösségi oldalakat, facebook, youtube, instagram, stb. Facebook-oldalunkat időben kezdjük kialakítani, hogy lehetőleg számos ismerőssel rendelkezünk az értékfeltáráás kezdetén.

Az értékfeltáráás eredményeinek bemutatásakor, ahol lehet, alkalmazzunk a száraz leíráson kívül valamennyire színesebb stílust, amibe szubjektivitás is kerülhet. Miért fontos az adott beküldő számára az az érték, miért fontos, milyen érzések,

emlékek, gondolatok fűződnek hozzá. Természetesen azért itt is kell bizonyos határokat szabni: „Itt ismerkedtem meg Pistikével” helyett ajánlatosabb a mások számára is érdekes szubjektív elemek kiemelése. Pl. egyik gyűjtőnk a nyíregyházi házsobrocskákról az alábbiakat írta:

„Talán észre sem vesszük őket, pedig ott vannak a régi házak oromzatán, kedvesen, vagy éppen szigorúan, figyelő és ártatlan arcokkal: angyalok, puttók, torzfejek, a letűnt korok és a jelen néma tanúi. Valamelyikük már több mint száz éve nézi az alatta elmenőket, iskolába siető gyerekeket, andalgó szerelmespárokat, fiatalokat, gondterhelt felnőtteket, ballagó néniket és bácsikat, háborús hadakat, békét ünneplőket, végignézi ahogy a gyerekből ifjú, az ifjúból felnőtt, majd öregecske lesz, és talán sóhajt egyet a nyári éjeken, amikor már nem látja többé a jól ismert arcokat, mert elköltöztek, talán egy másik országba, kontinensre, vagy megnyugodva egy másik világba... A messzi múlt ködébe vesz a szokás eredete, hogy szerencsét hozó, vagy gonoszt, bajt, balszerencsét elűző fejekkel díszítenek templomot, hajlékot. Az is lehetséges, végül már csak azért kerültek a házfalakra, mert kedvesek, szépek, vagy éppen különösek. Mainapság már teljesen kikopott ez a szokás az építészetből. Nem biztos, hogy üdvözlendő ez a váltás... Becsüljük meg tehát őket, amíg még vannak, akik vigyázó szemekkel ránk néznek Nyíregyháza régi házairól, és legközelebb emeljük fel fejünket és nézzünk fel rájuk, esetleg kacsintsunk, és az a csoda is megeshet, hogy visszakacsintanak. Ez utóbbit nem garantálhatjuk ugyan, de azt biztosan, hogy megérint minket a régi korok hangulata.”



11. Nyíregyházi angyalka

A mintaprojekt fő erénye a kulturális intézmények egymással való együttműködése és a közösségi értékfeltárás, az önkéntesség és közösségfejlesztés.

Véleményünk szerint az alábbi projektelemek azok, melyek könnyen adaptálhatóak más településeken is:

1. Helyzetelemzés és módszertan, cselekvési terv kialakítása

A programelem a helyben élő és működő közösségekre alapoz, mely módszertanában a szükségletek és igények feltárását, a helyi értékek megismerését jelenti, egyéni és csoportos, közösségi beszélgetések formájában. A mintaprojekt alapja ezen programelem, mivel ekkor kerül meghatározásra a konkrét cselekvési terv és a tartalmi munka.

2. Az értékfeltárás folyamata, ehhez kapcsolódó akciók, tevékenységek, események, programok rendezése

A cselekvési tervnek megfelelően a feladatok kiosztása, felelősök kijelölése és visszacsatolási csatornák kidolgozása által. Cél, hogy a helyi közösségek és a partner intézmények valamennyien részt vállaljanak a tervezésben és a megvalósításban egyaránt.

3. Feltárt értékek rendszerezése, és bemutatása

Mindenféleképpen ajánljuk az egyéb csatornák mellett az internetes, online bemutatást. Minimum az alábbi elemekkel:

Kb. 8-10 kategóriába soroljuk az értékeket (pl. épületek, természeti értékek, írók-költők, ételek, stb.)

A kezdőoldalon megjelenik egy linkelt lista, amely ABC sorrendben az egyes értékekhez mutat.

Ezen belül legyenek felsorolva az értékek, az alábbi ajánlott információkkal:

- Megnevezése
- Kategória
- Helyszíne (opció: esetleg google mapson megjeleníthető módon), ahol értelmezhető
- Beküldő neve
- Érték leírása
- Fotó, videó, link, dokumentum (pdf) csatolása, a fénykép megjelenik.

Opciók elemek:

- 1-5 közötti értékelési lehetőség, és látszik az eddigi értékelés átlaga
- Facebookon ajánlás,
- keresési lehetőség kategóriákra, érték megnevezésére

A PROJEKT EREDMÉNYEI, HATÁSA

Amit a számokkal el tudunk mondani...:

A projektben összesen 18 találkozót, eseményt tartottunk, ezeken kb. 320 fő vett részt.

Az értékfeltárást összesen 23 szervezet, intézmény segítette.

A beküldött értékek száma 54 (a tervezett 15 volt).

A beküldő szervezetek, magánszemélyek száma: 21.

A célcsoport, akit valószínűsíthetően megszólított és elért a program: 25.000 fő

A program megvalósítását 10 önkéntes segítette.

1 kiadvány és két kisfilm született.

És ami a számokon túl van...:

-Idézetek a résztvevőktől:

„Olyan helyekre jutottam el Nyíregyházán, amiről azt se tudtam, hogy létezik. De megérte”.

„Múltkor megkérdeztem egy győri ismerősömet, szerinte hány éve élnek Nyíregyházán, annak területén emberek. Ő maximum 600 évet mondott. Amikor mondtam neki, hogy ezt szorozza be kb. 12-vel, leesett az álla. Mondjuk én se tudtam ezt eddig...”

„Amit szerettem ebben az egészben, hogy sok nyíregyházi háznak, épületnek története, személyisége lett előttem, mikor kezdtem magam beleásni a helytörténetbe.”

„Én nem Nyíregyházán születtem, de sokkal közelebb került hozzám a város, mikor elkezdtem ezzel az értékfeltárással foglalkozni.”

„Végre megtanultam fotózni! :-)”

„Nyíregyét sok helyen leszólják, főként a pestiek, hogy nincs történelme. Erre csak azt mondom nekik, hogy itt van Magyarország legnagyobb régészeti lelőhelye. Meg a legmagasabb kunhalma.”

„Nyíregyháza múltja jelenné vált számomra.”



12. A nyíregyházi Takarékpálota

Az eredmények kicsit hivatalosabban megfogalmazva:

- Számos olyan értéket sikerült feltárni és bemutatni, ami eddig egyáltalán nem volt a köztudatban.
- A résztvevők körében sikerült a helyi kötődést, az értékek iránti felelősségérzetet erősíteni.
- Számos civil szervezet, kisközösség működött együtt az értékfeltárásban.
- Hátrányos helyzetű lakosok és kisebbségek is bekapcsolódtak a programba.
- Fiatalabbak és idősebbek együttműködését sikerült motiválni.
- Főként az idősebbek számára sikerült barátságosabbá tenni a viszonyt a modern technikai eszközökhöz.

- A kialakult és folyamatosan bővítendő értéktár remélhetően látogatott lesz a turisták körében is.

Értéktártevő tevékenységünk hatással voltak a megvalósításban résztvevőkre, a város közösségére, valamint a megvalósítható szervezetekre egyaránt.

- Közösségi együttműködések születtek, erősödtek meg, amelynek eredményeképpen feltárássra és bemutatásra kerültek a helyi értékek.
- Erősödött a résztvevők közösségi szemlélete, a felelős állampolgári gondolkodás, valamint a lokálpatrióta szellem.
- Szektorok közötti együttműködések, munkakapcsolatok alakultak ki és váltak tartóssá a közös célok érdekében.
- Szakmailag fejlődtek a helyi civil szervezetek. Erősödött a generációk közötti együttműködés.
- Innovatív eszközök kerültek bevonásra a közösségfejlesztésbe.

További hatás, hogy egyes feltárt értékek felvételét kezdeményezzük a „hivatalos” Értéktárba, további geocaching pontok születtek, valamint kezdeményezzük a helyi Önkormányzatnál az Őr-halom emléktáblával való megjelölését.



13. Az Őr-halom tavasszal

Alapítványunk szívesen segíti hasonló projektek megvalósítását tanácsadással:

Szegedi Sándor

TEMI Móricz Zsigmond Művelődési és Ifjúsági Ház
Alapítványa

4400 Rákóczi u. 18-20.

email: temimoricz@gmail.com

honlap: <http://temimoricz.hu>

facebook: <http://facebook.com/temimoricznyh>

ZÁRSZÓ GYANÁNT...

Mintaprojektünk hivatalos, támogatott része 2018. októberében lezárul. Maga az értékfeltárás azonban folytatódni fog, további önkéntesek bevonásával, az értékek bemutatásával, közzétételével. Valószínűsíthetően mindig lesznek olyanok, akik nyitottak a múlt, a természet, a kultúra, a művészetek, és a jelen meghatározó értékei, kincsei számára, és fontosnak tartják ezek bemutatását.

Akik részt vettek ebben a programban, rengeteg pozitív élményt szereztek, és motiváltak lettek a jövőben is arra, hogy elmélyedjenek a helyi értékekben, azok felkutatásában.

Nyíregyháza számukra és remélhetően a projekttel, annak eredményeivel megismerkedő idegen számára sem lesz már többé egy „homokos-poros város”, hanem egy színes, gazdag múltú és jelenű, megismerésre érdemes, élettel teli, természeti kincsekben is gazdag hely, ahová érdemes elmenni, ahol érdemes lenni...



14. Őszi hangulat a Sóstói Múzeumfaluban

ILLUSZTRÁCIÓS LISTA:

5. kép: forrás: Google Maps

8-9. kép: forrás: TEMI Móricz Zsigmond Művelődési és Ifjúsági Ház Alapítványa archívumából

A többi kép az értékfeltárás során beérkezett pályamunkákból lett kiválogatva, a készítők a felhasználási jogokat átadták a TEMI Móricz Zsigmond Művelődési és Ifjúsági Ház Alapítványa részére.



15. Nyíregyháza, katolikus templom

**Készült a TEMI Móricz Zsigmond
Művelődési és Ifjúsági Ház Alapítványa
szerkesztésében, a partnerszervezetek
közreműködésével**

**Partnerszervezetek voltak:
Sóstói Múzeumfalu
VOKE Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár**

Nyíregyháza, 2018



**Cselekvő
közösségek**